

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 11/2000 vp

Hallituksen esitys aluevalvontalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Puolustusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä toukokuuta lähettäessään hallituksen esityksen aluevalvontalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 38/2000 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi puolustusvaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto puolustusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Timo Turkki, puolustusministeriö

- lainsäädäntöneuvos Risto Eerola, oikeusministeriö
- poliisiylitarkastaja Hannu Hannula ja ylitar- kastaja Johanna Karlström, sisäasiainministe- riö
- kenraalimajuri Kari Rimpi, Pääesikunta
- Suomen aluejohtaja Irmeli Wallin, Professional Association of Diving Instructors PADI ry
- koulutuspäällikkö Mika Rautiainen, Suomen Urheilusukeltajain Liitto ry
- professori Olli Mäenpää
- professori Kaarlo Tuori.

Lisäksi Ilmailulaitos on antanut asiassa kirjalli- sen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi alueval- vontalaki. Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi keskeiset säännökset Suomen alueellisen koske- mattomuuden valvonnasta ja turvaamisesta eli aluevalvonnasta.

Esityksen päätavoitteena on saattaa nykyi- nen, pääosin asetuksetasoinen sääntely lain ta- solle ja tehdä siihen samalla muutoksia, jotka ai- heutuvat perusoikeusuudistuksesta, muista lain- säädännön muutoksista ja Suomea sitovista kan- sainvälisistä velvoitteista.

Esityksen mukaan vieraan valtion sotilashen- kilön, sotilasajoneuvon, sota-aluksen, sotilasil- ma-aluksen ja muun valtionaluksen ja valtioni- ma-aluksen maahantulo ja maassaolo olisi lähtö- kohtaisesti luvanvaraista, kuten nykyisin. Lupa- viranomaisia olisivat puolustusministeriö ja pää- esikunta.

Valtakunnan turvallisuuden ja aluevalvonnan järjestämisen kannalta tärkeitä rajoiltaan tark- kaan määritettyjä aluevesien osia voitaisiin ny- kyiseen tapaan säätää erityisiksi suoja-alueiksi. Suoja-alueet olisivat yleensä nykyisiä suoja- alueita pienempiä. Laissa erikseen säädettävät toimenpiteet olisivat suoja-alueella luvanvarai-

sia. Muun muassa liikkumista suoja-alueella voitaisiin tietyissä tapauksissa rajoittaa. Nykyisestä poiketen toiminta- ja liikkumisrajoitukset koskisivat kansalaisuuteen katsomatta kaikkia maahan tulevia ja maassa oleskelevia. Rajoitukseen liittyvä lupamenettely pyritään tekemään mahdollisimman nopeaksi ja joustavaksi siten, ettei siitä koidu merkittävää haittaa esimerkiksi sukeltamiselle tai kalastukselle.

Valtakunnan turvallisuuden vuoksi myös eräät tutkimustoimet, jotka nykyisin ovat luvanvaraisia vain ulkomaalaiselle, ehdotetaan säädettäväksi luvanvaraisiksi muillekin tutkimusta tekeville viranomaisista lukuun ottamatta. Luvanvaraista olisi tutkimustoiminta, jolla selvitetään merenpohjan ja sen sisustan muotoa, rakennetta tai koostumusta, merenpohjan kartoittaminen sekä maaperän tutkiminen ilma-aluksesta eräiltä osin. Luvanvaraista olisi nykyiseen tapaan lisäksi tiettyjen ilmailulta rajoitettujen alueiden sekä sotilaallisten kohteiden kuvaaminen ilmasta.

Lisäksi laissa ehdotetaan säädettäväksi, että vesiliikenne voidaan tilapäisesti keskeyttää esimerkiksi aluevalvontaan liittyvän etsinnän ajak-

si valtakunnan turvallisuuden tai vesillä liikkuvien turvallisuuden vuoksi.

Esityksen mukaan aluevalvontaviranomaisia olisivat sotilas-, rajavartio-, poliisi- ja tulliviranomaiset sekä omilla toimialoillaan merenkululaitos ja Ilmailulaitos. Esityksessä ei ehdoteta sanottavia asiallisia muutoksia aluevalvontaviranomaisia eikä niiden tehtäviä tai toimivaltaa koskevaan sääntelyyn.

Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi myös säännökset muun muassa aluevalvontatehtävistä aiheutuvien kustannusten jaosta, haitan ja vahingon korvaamisesta ja aluevalvontaviranomaisten kansainvälisestä yhteistoiminnasta.

Aluevalvontalain rikkomista koskevat rangaistussäännökset ehdotetaan otettaviksi osaksi aluevalvontalakiin ja osaksi rikoslakiin.

Lisäksi ehdotetaan pienehköjä muutoksia rikoslakiin sisältyvään valtiorajarikoksen sääntelyyn sekä ampuma-aselakiin ja ulkomaalaislakiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomautuksin.

Sukeltamiseen liittyvä lupamenettely

Laissa erikseen säädettävät toimenpiteet olisivat suoja-alueella luvanvaraisia. Sukeltajia edustavat valiokunnassa kuullut järjestöt ovat esittäneet, että aluevalvontalain 17 §:n 1 momentin 1 kohta, jossa muun muassa laitesukellus ehdotetaan säädettäväksi luvanvaraiseksi suoja-alueella, tulisi poistaa.

Hallintovaliokunta painottaa sitä, että suoja-alesäännösten tarkoituksena on osaltaan varmistaa Suomen alueellista koskemattomuutta. Rajoitussäännösten tarpeellisuutta on arvioitava siten tästä lähtökohdasta.

Valiokunta korostaa, että säännös, jolla laitesukeltaminen ehdotetaan tietyillä alueilla luvanvaraiseksi, ei varsinaisesti puutu liikkumisvapauteen. Suoja-alueella saisi siten jatkossakin pääsääntöisesti yleisesti liikkua.

Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että kaavaillut suoja-alueet tulisivat kattamaan vain noin 5 prosenttia Suomenlahden vesialueesta. Toisin sanoen 95 prosenttia vesialueesta olisi sellaista, jolle sukelluslupaa ei edellytettäisi. Saman selvityksen mukaan tunnettujen hylkyjen osuus suoja-alueilla ja niiden ulkopuolisilla vesialueilla noudattaa edellä to-

dettua prosenttijakautumaa. Pohjanlahdelle suoja-alueita ei olisi tarkoitus perustaa.

Valiokunnan käsityksen mukaan sukeltaminen on pääsääntöisesti suunniteltua toimintaa. Tällöin luvan hakemiseenkin on yleensä helppo varautua etukäteen, jos sukellus suuntautuu suoja-alueelle. Kuten hallituksen esityksen liitteessä olevan asetusluonnoksen 12 §:stä käy ilmi, lupamenettely on mahdollista järjestää varsin joustavaksi. Niinpä lupa voitaisiin myöntää jopa kalenterivuodeksi kerrallaan ja asia voitaisiin ratkaista, vaikka esimerkiksi sukellukseen osallistuvien nimet eivät vielä olisikaan tiedossa.

Asetusluonnoksen 13 §:n mukaan lupa voitaisiin myöntää yksinkertaistetussa menettelyssä, jolloin se käytännössä lähenee ilmoitusmenettelyä. Koska aluevalvonta on ympärivuorokautista toimintaa, luvan voisi saada yksinkertaistetussa menettelyssä tarvittaessa myös viikonlopun aikana. Valiokunnan mielestä menettelyä tulee harkita järjestettäväksi jopa niin, että lupa voidaan myöntää tietyille, jopa laajahkolliselle alueelle, pitemmäksi ajaksi ja sitten ilmoittaa esimerkiksi sähköpostilla taikka mahdollisesti puhelimella, sukeltajien nimet, sukelluspaikka ja ajankohta.

Poliisin käytössä olevat ajoneuvot

Suomalaisesta käytännöstä poiketen eräissä maissa poliisilla on käytössään ajoneuvoja, jotka luokitellaan selvästi sotilasajoneuvoiksi. Sotilasajoneuvon maahantuloon luvan myöntäisi ehdotetun lain 10 §:n perusteella pääesikunta. Eräissä maissa poliisi toimii kahdessa eri organisaatiossa, joista toinen on puhtaasti poliisitoiminnallinen ja toinen sotilaallisesti organisoitunut, joka sekin suorittaa poliisitehtäviä. Viimeksi mainittu organisaatio voi olla myös varustettu ajoneuvoin, jotka vastaavat ehdotetun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua sotilasajoneuvoa. Esimerkiksi kansainvälistä siviilipoliisitoimintaa voidaan harjoitella yhteistoiminnassa sellaisen maan poliisin kanssa, jossa toimintaan osallistuu sotilaallisesti organisoitunut poliisiin kuuluva henkilöstöä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tällaiseen harjoitukseen osallistuvan poliisiorganisaation sotilasajoneuvon maahantuloa voitaisiin myöntää joustavasti.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta kunnioittavasti esittää,

että puolustusvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Pertti Turtiainen /vas
jäs. Nils-Anders Granvik /r
Rakel Hiltunen /sd
Esko Kurvinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /skl

Heli Paasio /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pekka Ravi /kok
Petri Salo /kok
Arto Seppälä /sd
Jari Vilén /kok
vjäs. Pertti Hemmilä /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.